

18 kultur&nöje

KULTUR & NÖJESCHEF:
Marita Johansen, 030 15 50 40, marita.johansen@na.se
REDAKTÖRER: Johanna Berglund, Urban Kvarnemo, Mikael Sjögård och Stefan Nilsson.
E-post: kultur@na.se eller redaktion@meny.nu.
Webbplats: www.meny.nu

Minskrning. Östasiatiska museet har tappat mer än varannan besökare jämfört med 2011. BILD: PAVEL FLATOGSCAN/PAF

De statliga museerna tappade besökare 2012

KULTUR. De statliga museerna kan se tillbaka på ett tungt år sett till besöken. Jämfört med 2011 rasade besöken med närmare en halv miljon, enligt en sammanställning från Riksförbundet Sveriges Museer.

Sett till antalet noterade Östasiatiska museet i Stockholm det största ruset med nästan 160 000 färre besök. Museet på Skeppsholmen har tappat mer än hälften av besökarna jämfört med året innan.

Hårt drabbade var även Tekniska museet (+103 206), Prins Eugens Waldemarsudde (+75 615), Etnografiska (-56 978) och Nationalmuseum (-49 693).

Bättre gick det för Nordiska museet som landade nästan 50 000 fler besökare under förra året jämfört med 2011. Marinmuseum i Karlskrona hade nästan 40 000 fler besökare.

De mest välbesökta museerna var Skansen (1 415 283 besökare), Vasamuseet (1 218 398) och Naturhistoriska riksmuseet (509 000). (TT Spektra)

"Trojanerna" visas live från New York i Kumla

OPERA/KUMLA. "Trojanerna" ("Les Troyens") av Hector Berlioz visas live på bio i Kumla Folket hus. Föreställningen sänds direkt från Metropolitan Opera i New York.

Francesca Zambello hyllade uppsättningen från 2003 av Berlioz epös om det trojanska kriget är tillbaka för sin första Met-revival. Babio Luisi dirigerar en ensemble ledd av Bryan Hymel i rollen som Aeneas, hjälten som flyr Trojas ruiner för nya utmaningar i det nordafrikanska kungariket Kartago.

Deborah Voigt gör åter rollen som den fördömda trojanska profetissan Cassandra, precis som vid premiären 2003. Susan Graham rolladebuterar på Met som Dido, Kartagos drottning, ädel, men med brustet hjärta.

Operan visas i dag, lördag, kl 18. (NA)

Poeten Bengt "Cidden" Andersson har avlidit

LITTERATUR. Poeten Bengt "Cidden" Andersson är död. Han avled natten till fredagen efter en tids sjukdom, uppger tidningen Ostran.

Andersson fick sitt stora genombrott med diktsamlingen "Hela bollen ska ligga still" som kom för 25 år sedan och utestående handlade om fotboll. Han beskrivs som en "denkande förmakare från Läckby, som skrev om drömmar och längtan, om lyckan att göra mål". Hans dikter citerades flitigt på tidningarnas sportidor.

"Cidden" Andersson blev 64 år. (TT Spektra)

Jag tänker på "Solsidan" i TV när jag öppnar Johan Sundgrens fotobok "I lampans sken". Inte för att de innehållsmässigt sammanfaller utan hur groteskt de faller isär. De två Sverigebilder som uppstår kunde inte vara mer olika varandra.

Livet i det tysta bakom fasaderna

KONST
Fotobok
Johan Sundgren
I lampans sken
(Text: Johan Jönsson)
(Journal)

Jag har mer än en gång, gripits av något sorts ooberligt svärmod när jag strövar längs Hornsgatans nedre västra del på Söder i Stockholm. Den som vetter mot Liljeholmsbron. Fasaderna längs denna urbana bilfärdsskugga, är mestadels byggda på 60- och 70-talet i miljöprogrammets massfabricerade och okänsliga stil. Kontrasten är husen närmare Mariatorget som är byggda från 1880-tal och framöver sekelskiftet.

De där moderna hyreskaserna utstrålar en dammig ångest. Det är en sorts anonymitet eller bortvändhet som härskar med samma neddragna sladdriga persienner, ledna blommor och trötta gardiner. Vem bor där utan någon till synes förändring är efter år, brukar jag tänka? Vurfor verkar allt så stillastående?

Dokumentärt arbete. Johan Sundgren låt de gamla ta bilder av honom när han arbetade vilket gav ett ge- och ta-perspektiv för honom själv. BILD: NAMNLÖS BOKEN

Johan Sundgrens fotoprojekt "I lampans sken" ger mig och alla andra en inblick i vad som finns bakom ämnestonene en del av dessa fönster: människor, gamla människor, många med sina liv bakom sig, väntande på döden. Det sker inte sällan i ensamhet, i mental och/eller social isolering i ett samhälle som inte riktigt har tid för gamla människor, för äldre, för besvärliga och protesterande kroppar, för sinnen som kopplar ned, minnen som invaderar och antingen fördunklar eller ger ett skimmer åt ett nu som på en gång är ett förvirrande ögonblick och en segdragen oändlighet.

Det är en bild av Sverige i dag. Precis som "Solsidan" i TV är det, visserligen uppvridet satiriskt, men som ändå tar rygg på den svenska blomstrande medelklassen en infernalsk sanningspegel i beredskap i bakfickan.

Hur långt är det inte mellan de ensamma gamla och sjuka i Johan Sundgrens bildvis och de samtidskonsumister som bekräftar sig och sin existentiella ångest med ännu ett inköp av något som alla andra har eller måste ha för att räknas till de lyckade och framgångsrika.

Där i de dammiga, glömda lägenheterna, i de nedlagda sängarna, i dödsångestens manifesta närvaro, finns alla de äldre generationer som byggd det här samhället, som försäkrat och avsett för att välfärdssamhället med individualismens välsignelse i politisk form, nu kan ta för sig och frösas från de överfulla faten.

Men det är inte ett Sverige för dem som gjort skäl för det, utan de som övertagit det gamla, precis som vid premiären 2003. Susan Graham rolladebuterar på Met som Dido, Kartagos drottning, ädel, men med brustet hjärta.

Johan Sundgren vet, han jobbar i hemtjänsten, förutom att han är fotograferad med längre utlandsresor i olika projekt. Han har sett.

Men det är just den livlina hemtjänstens utgör för alla dessa övergivna i den svenska

välfärden, som Johan Sundgren började dokumentera i det arbete han utförde. Ja, egentligen började det med att han tog med kameran för att be pensionärerna ta bilder på honom som värdbiträde.

Men jobbet i hemtjänsten är inte enbart en födkrok. Han menar själv att han också dras till arbetet som värdbiträde därför att han gillar det dagliga mötet med de gamla. Det finns, skriver han i en förklarande till utgivningen av boken, hos många pensionärer ett behov av att överordna sig det materiella, något han kände igen hos bland annat mexikaner han mött på sina resor i landet.

Känn på den formuleringen och så tänk på "Solsidan" och medelklassens bländvita fasad. Jag kan inte låta bli att föra samma dessa antiteser, de är som vin och yang i infernalsk dans.

För Johan Sundgren blev arbetet som värdbiträde, och den projektide som nu blivit boken "I lampans sken", ett sätt att även hitta sig själv, sin identitet, och varför han är fotograf och värdbiträde.

I samma takt som han kommit att porträttera de pensionärer som han värdar, har de också tagit bilder av honom. De gamla och sjukas liv är förstas bokens huvudsak, men de gamlas porträtt av Johan Sundgren finns med vid ett par tillfällen som kusterioser med många samlade porträtt av honom. På så sätt tror jag att han försöker upprätta en etisk balans i sin dokumentation som likafullt i grunden är mycket utlämnande och hjärtskärande, men förmedlat med en klassisk dokumentärt saklig och övertygande ton.

För jag kan inte låta bli att drabbas av generalangest när jag tittar i den här boken. Kanske är det för att jag själv inom en inte allt för avlägsen framtid kan vara just där. Kanske har det att göra med att jag tillhör den del av homo sapiens som utrustats med empatisk förmåga XL. Det kan jag förstas inte övergå själv, men det gör ont att se dessa bilder.

Det som fördjupar den känslan eller varför inte kör in mentala fingrar i själens variga sår är Johan Jönssons text som avslutar boken.

Grammisnominerat band till Grand

Trots två grammisnominerade platåer är Magnus Carlsson & the Moon Ray Quintet fortfarande ganska okända. Nu kommer bandet till Örebro. Läs mer på meny.nu.

Starkt och varmt. Ett av porträtten i Johan Sundgrens dokumentära arbete kring Hemtjänsten i Stockholm. BILD: JOHAN SUNDGREN

Han tar i sin eftertext upp bild för bild ur dokumentationen och tränger in i det vi ser, hårdhänt, medkännande och utan att vika undan blöcken. Det är att känslomässigt bli hudfångad att först se bilderna och sedan läsa dem i text.

Johan Sundgrens bilder är publicerade i svartvitt. Johan Jönssons ord är ännu tyngre av svärta. Det livligaste är att han inte överdrar ett enda ord, inte tar i för mycket, snedriver eller bänder bort.

Han berättar, iakttar och fördjupar ett snäpp fotodokument med en människokärl som inte ens är i närheten av en cynisk dragning.

Du finns, du har funnits, du kommer aldrig mer att finnas. Det är en tung böningsövning, nej en besinningsövning, som "Sol-

sidans" spa-släta övermänniskor borde göra varje dag.

"I lampans sken" är ett brutalmöte med en pågående verklighet i ett land där vi är så bra på att egoistiskt tänka bort det obehagliga och känna att vi verkligen är värda att unna oss saker, resor och förlustelser.

Men har du tänkt på var du vill dö? Vid vilken årtid? Har du tänkt på det? Har du provat tanken på tung mörk höst, kall vinter, knasterfrys vår eller sommarens ljuvliga levande mättnad...

Alla de scenarierna finns där som tunga moln eller låtta amingar bakom dessa tysta anonyma fasader där de som levat, ännu lever men snart inte finns längre, lever i tillstånd som bestäms av hemtjänstens outsourcinge och ekonomiskt snävast möjligt tillskurna

TEXT: MARITA JOHANSEN
030-15 50 40, marita.johansen@na.se

Filmer visar på kulturens kraft

På nyårsdagen gick jag på bio för första gången på jättelänge. Franska "Amour" på Bio Romy i Örebro.

Blev förstås, som vanligt, gripen. Av stormen och av de otroligt skickliga skådespelarna.

I helgen har jag tänkt besöka samma biograf för att se Ken Loachs "Anglarnas ande".

Mitt filmår 2013 ser med andra ord ut att börja fint. För det innebär också ett besök på Göteborgs filmfestival i början av februari.

Litteratur, musik och film har varit stommen i mitt kulturella liv sedan jag var liten. Filmen blev också en del i livet när jag började gräsmaset och gick i en filmklubb i Karlstad. Där fick jag mota helt annan film än den jag sett på värmländska landsbygdens olika samlingslokaler flinudkar. Jag blev helt såld.

Ljud, rörliga bilder och berättelser tillsammans. Allt i ett på sätt och vis.

En otrolig utmaning som regissör och som manusförfattare. Det sistnämnda har jag de senaste åren själv provat på genom att gå en kurs i filmmanuskrivande på Örebro universitet och att nu för andra året ängå i Örebro manusverkstad. Att använda ord för att beskriva bilder som ska röra sig. Det är något helt annat än att skriva vanliga skönlitterära texter. Eller journalistiska sådana.

När jag för några månader sedan besökte Berlins Filmhaus och dess utställning av tysk filmvetenskap slog jag återigen av hur film kan drabba. Litteraturen har fokus på digomen, musikens öronen. Men i filmens värld slår båda två till och upplevsen blir något utöver det vanliga. Och som den kan nyttjas och utnyttjas. Det visade inte minsa Filmhaus utställning.

Den här veckan har filmen varit i fokus i och med att årets nomineringar till Guldbaggen presenterades. 2012 års filmer visar på ett politiskt icke "Call girl", "Åta sova dot", "Palme" och "Dom över döda män" är bara några exempel. Filmerna visar på kulturens kraft. Att problematisera, identifiera och engagera.

Allt bli gripen och förhoppningsvis också agrar. Läs gärna min blogg på meny.nu och följ mig på Twitter: JohansenMarita.

TEXT: STEFAN NILSSON
030-15 50 47, stefan.nilsson@na.se